

Sosyal Dezavantajlı Bölgedeki Ortaokul Öğrencilerinin Anneye Bağlanma ve Sosyal Destek Algısı*

Hatice BEKİR¹, Güldeniz ARBAŞ², Remzi AYDIN³

¹Doç. Dr., Gazî Üniversitesi, hsimsekbekir@gmail.com, shatice@gazî.edu.tr

²Öğretmen, Milli Eğitim Bakanlığı, guldenizarbas@gmail.com

³Y.L. Öğrencisi, Gazî Üniversitesi, remziaydin@msn.com

Geliş Tarihi/Received: 07.02.2018

Kabul Tarihi/Accepted: 21.03.2018

e-Yayın/e-Printed: 06.06.2018

DOI: <http://dx.doi.org/10.14582/DUZGEF.1885>

ÖZ

Bu Araştırma, sosyal dezavantajlı bölgede yaşayan ortaokul öğrencilerinin anneye bağlanma ve sosyal destek algılarını belirlemek amacı ile planlanmıştır ve yürütülmüştür. Nicel araştırma desenlerinden betimsel ilişkisel tarama modelinde olan bu çalışmanın çalışma grubunu 2014-2015 eğitim ve öğretim yılında Diyarbakır İli Silvan İlçesine bağlı bir köyde bulunan bir ortaokul'un 5.6.7.ve 8.sınıflarına devam eden 211 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmaya katılımda gönüllülük esas alınmıştır. Veriler, araştırmacılar tarafından toplanmış ve verilerin toplanmasına geçmeden önce öğrencilere çalışma ile ilgili bilgilendirme yapılmıştır. Veri toplama aracı olarak araştırmacılar tarafından hazırlanan genel bilgi formunun yanında “Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri II (YİYE-II) – Orta Çocukluk Ölçeği- Anne Formu” ile “Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği'nin Gözden Geçirilmiş Formu (ÇBASDÖ)” kullanılmıştır. Çalışmada verilerin analizi SPSS 21.0 programı ile yapılmış ve analizlerde %95 güven ile çalışılmıştır. Normallik testi sonucu ölçek puanlarının normal dağılıma uygun olmadığı belirlenmesi sebebi ile puanların kişisel değişkenlere göre farklılık gösterme durumunun analiz edilmesinde parametrik olmayan test tekniklerinden Mann-Whitney U ve Kruskal Wallis testleri, öğrencilerin çok boyutlu algılanan sosyal destek ve alt boyutları ile bağlanma ve alt boyut düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi amacı ile Spearman Korelasyon testi kullanılmıştır. Araştırma sonucunda çok boyutlu algılanan sosyal desteğin aile boyutu, arkadaş boyutu ve çok boyutlu algılanan sosyal destek ölçeği ile bağlanmanın kaygı boyutu arasında negatif yönlü zayıf bir ilişki bulunmuştur. Buna rağmen çok boyutlu algılanan sosyal desteğin aile boyutu, arkadaş boyutu ve çok boyutlu algılanan sosyal destek ile bağlanmanın kaçınma boyutu ve bağlanma ölçeği arasında negatif yönlü orta kuvvetli bir ilişki bulunmuştur. Çok boyutlu algılanan sosyal desteğin özel bir insan boyutu ile kaygılı ve kaçınan bağlanma boyutları ve bağlanma arasında bir ilişki bulunmamıştır.

Anahtar Kelimeler: Sosyal dezavantaj, ortaokul öğrencileri, anneye bağlanma, sosyal destek algısı

Maternal attachment and Social Support Perception of Secondary School Students in A Socially Disadvantaged Region

ABSTRACT

This study was designed and made to detect level of maternal attachment and social support perception of the secondary school students living in a socially disadvantaged region. Designed as a descriptive relational screening model, the study group consisted of 211 secondary school students to have attended at the 5th, 6th, 7th and 8th grades of a village affiliated to Silvan District of Diyarbakır Province. A general information form prepared by the researchers and “Experiences in Close Relations Inventory II- Middle Childhood Period-Mother Form” and revised form of “Multi-Dimensional Perceived Social Support Scale” were used as data collection tool in the scope of the study. Study data analyses were made using SPSS 21.0 package program. At the end of the study, anxiety dimension of attachment was found to have a low-level relationship with the family and peer dimensions of multi-dimensional perceived social support and Multi-Dimensional Perceived Social Support Scale. A mid-level negative relationship was also revealed between the family and peer dimensions of multi-dimensional perceived social support and multi-dimensional perceived social support, on one hand, and avoidance dimension of attachment and attachment scale, on the other hand. No relationship was detected between the specific person dimension of the multi-dimensional perceived social support, on one hand, and anxious and avoidance attachment dimensions and attachment.

Keywords: Social disadvantage, secondary school students, maternal attachment, social support perception

* Bu çalışma, 05-07 Kasım 2015 tarihleri arasında Girne’da düzenlenen “6. Uluslararası Eğitim Yönetimi Forumu”nda sunulan sözlü bildirinin genişletilmiş şeklidir.

1. GİRİŞ

Bağlanma kuramı, John Bowlby ve Mary Ainsworth'un çalışmaları ve araştırmaları üzerine temellenir. Kuram, insanların kendileri için önemli olan başka kişilerle güçlü duygusal bağlar kurma eğiliminin nedenlerini açıklayan bir yaklaşımdır. Temel prensibi, erken dönemlerde anne veya bakım veren kişi ile kurulan ilişki sonrası yaşamdaki sosyal ilişkilerin tek tipidir. Bu anlamda insanların kendileri için önemli olan diğerleri ile duygusal bağ kurma eğiliminin nedenlerini açıklayan bir yaklaşımdır (Ünal, 2011).

Bowlby (1973; 1982), bebeklik döneminde temeli atılan duygu, düşünce ve davranış örüntülerinin “beşikten mezara” kadar sürdüğünü ve gelişim süreci içinde diğer yakın ilişkilere de genellendiğini öne sürmüştür. Bağlanma kuramına göre güvenli bağlanma geliştiren çocuklar bağlanma figürlerini (genellikle ebeveynler) stres ve gerilim anlarında güvenli bir sığınak, oyun sırasında ya da stres hissetmedikleri durumlarda ise güvenli bir “keşif üssü” olarak başarıyla kullanabilirler. Güvenli bağlanmanın duyarlı, zamanında ihtiyaca cevap veren ve tutarlı ebeveyn davranışının bir sonucu olduğu çok sayıda araştırma tarafından desteklenmiştir (Main, Kaplan ve Cassidy 1985; Cassidy, 1999). Bireysel bağlanma farklılıklarını sistematik bir şekilde ölçmeyi amaçlayan Ainsworth, Blehar, Waters ve Wall (1978) yaptıkları gözlemler ve çalışmalar sonucunda anneye çocuk arasındaki bağlanma modellerini güvenli, kaçınan ve kaygılı/kararsız bağlanma olarak üç kategoride sınıflamışlardır. Bu bağlamda geliştirdikleri “Yabancı Ortam” gözlem yöntemi ile bebeklerin annelerinden kısa süreli ayrı kalma durumlarında verdikleri tepkileri bağlanma kategorilerine göre değerlendirmişlerdir. Ayrılık sonrası annelerini sıcak karşılayan veya yakınlık gösterildiği takdirde kolayca sakinleşen bebekler güvenli bağlanan; rahatlamakta zorlanan ve kararsızlık yaşayan bebekler kaygılı/kararsız bağlanan; fiziksel ve psikolojik yakınlıktan kaçınan bebekler ise kaçınan bağlanan olarak tanımlanmıştır.

Birçok bilim adamı ve araştırmacılar tarafından sosyal destek kavramı farklı değerlendirmelerle tanımlanmıştır. Bu araştırmacıardan biri olan Cobb (1976), sosyal destek için kişiyi sevildiğine, değer ve önem verildiğine ve iletişim ağının bir parçası olduğuna inandıran bir bilgi ifadesini kullanmıştır. Güncel bir tanımda ise sosyal destek, bir kişiye diğer kişilerce sağlanan maddi, duygusal veya bilişsel destek olarak tanımlanmıştır (Öztürk ve Şirin, 2000). Orta çocukluk ve ergenliğe geçişte çocuk ya da ergen yeni alanlarda kendi başına yaşantı denemelerine girmekle bazı yararlar elde edecek veya aksine, başardığı, korktuğu ya da kendini yetersiz hissettiği zamanlarda sosyal destek alacak birilerini bulması onu ferahlatacaktır (Yavuzer, 1986; Temel ve Aksoy, 2016). Bu dönemde, diğer bireylerle sağlanan etkileşim ve destek; sorunlara çözüm üretme, ileriye yönelik sağlıklı ilişkiler kurmada, uygun kararlar verebilmede ve umutlu bir bakış açısı kazanmada çok etkili olmaktadır (Yıldırım, 1998).

Çocuğun anneye bağlanma ve sosyal destek algıları çocuğun ileriki yaşamını etkileyecek önemli faktörler arasında yer almaktadır. Ancak sosyal açıdan dezavantajlı ailelerde eğitimsizlik, yoksulluk, aile içi uyumsuzluk vb. durumlardan dolayı güvenli bağlanma ve gerektiğinde sosyal desteğe açık olma durumu tam olarak yerine getirilememekte, çocuklar bu durumdan olumsuz etkilenmekte ve toplumun genelinde risklere açık olarak yaşamaktadır. Bu düşünceyi Bronfenbrenner'in ekolojik sistemler kuramının mikro sisteminde yer alan aile, okul ve çevreden kaynaklı risk faktörlerine karşı koruyucu faktörlerin alınması görüşü desteklemektedir. Koruyucu faktörlerin alınması içinde çocuğun anneye bağlanma ve sosyal destek algılarının belirlenmesi gereklidir. Literatürde ortaokul öğrencilerinin sosyal destek (Baltacı ve Karataş, 2015; Çakmak ve Şahin, 2017; Karadağ, 2007; Levitt, Guacci-Franco ve Levitt, 1994; Nowakowska, 2014; Şahan ve Duy, 2017) ve anneye bağlanma (Kırimer, Akça ve Sümer, 2014; Lieberman, Doyle ve Markiewicz, 1999; Sumbaş ve Sezer, 2017; Sümer ve Anafarta-Şendağ, 2009) ile ilgili çalışmalara rastlansa da yapılan çalışma sayısının az olması Diyarbakır İli Silvan İlçesinde yapılmış bir çalışmaya rastlanmaması ve mevcut araştırma bulgularına yenilerinin eklenmesi bakımından önemlidir.

1.1. Araştırmanın Temel Amacı ve Alt Amaçları

Bu araştırma, sosyal dezavantajlı bölgede yaşayan ortaokul öğrencilerinin anneye bağlanma ve sosyal destek algılarının belirlenmesi temel amacı ile planlanmış ve yürütülmüştür. Bu temel amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

- Sosyal dezavantajlı bölgede yaşayan ortaokul öğrencilerinin anneye bağlanma ve sosyal destek algıları ne düzeydedir?
- Sosyal dezavantajlı bölgede yaşayan ortaokul öğrencilerinin anneye bağlanma ve sosyal destek algıları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
- Sosyal dezavantajlı bölgede yaşayan ortaokul öğrencilerinin cinsiyet, yaş, kardeş sayısı, anne-baba eğitim durumu, anne-baba çalışma durumu ve anne-baba tutumu değişkenlerine göre anneye bağlanma ve sosyal destek algıları anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

2. YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Modeli

Araştırma, genel tarama modellerinden ilişkisel tarama modelinde bir çalışmadır. İlişkileri ve bağlantıları inceleyen araştırmalar, ilişkisel (associational) araştırmalar olarak adlandırılır (Büyüköztürk, Kılıç-Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2017).

2.2. Araştırmanın Çalışma Grubu

Çalışma grubunu 2014-2015 eğitim ve öğretim yılında Diyarbakır İli Silvan İlçesine bağlı bir köyde bulunan bir ortaokul'un 5.6.7.ve 8.sınıflarına devam eden 211 öğrenci oluşturmaktadır. Çalışmanın verilerinin toplandığı okulun belirlenmesinde sosyal dezavantajlı öğrenci profiline sahip olması ve araştırmacının okula kolay ulaşabilmesi göz önünde bulundurulmuştur. Çalışma grubunu oluşturan öğrencilere ve ebeveynlerine ilişkin bilgiler Tablo 1'de yer almaktadır.

Tablo 1. Öğrencilerin kişisel bilgilerine göre dağılımı (n=211)

		n	%
Yaş	10-11	43	20,4
	12-13	168	79,6
Cinsiyet	Kız	106	50,2
	Erkek	105	49,8
Sınıf	5.Sınıf	41	19,4
	6.Sınıf	60	28,4
	7.Sınıf	49	23,2
	8.Sınıf	61	28,9
Kardeş Sayısı	1-2	17	8,1
	3-4	41	19,4
	5-6	89	42,2
	7-8	43	20,4
	9 ve üstü	21	10,0
Annenin Eğitim Durumu	Okur-yazar değil	155	73,5
	Okur-yazar	32	15,2
	İlkokul ya da ortaokul	24	11,4
Babanın Eğitim Durumu	Okur-yazar değil	47	22,3
	Okur-yazar	47	22,3
	İlkokul	87	41,2
	Ortaokul	22	10,4
	Lise	8	3,8
Annenin Çalışma Durumu	Çalışıyor	16	7,6
	Çalışmıyor	195	92,4
Babanın Çalışma Durumu	Çalışıyor	91	43,1
	Çalışmıyor	113	53,6
	Emekli	7	3,3

Tablo 1 incelendiğinde katılımcıların %79,6'sının 12-13, %20,4'nün ise 10-11 yaşında olduğu %50,2'sinin kız, %49,8'nin erkek olduğu görülmektedir. Katılımcılardan %28,9'u 8.sınıfa, %28,4'ü 6.sınıfa, %23,2'si 7.sınıfa, %19,4'ü 5.sınıfa devam etmektedir. Yüzde 42,2 ile kardeş sayısı 5-6 olanlar ilk sırada yer almaktadır. Katılımcılar arasında annesi okur-yazar olmayanlar (%73,5), babası ilkokul mezunu olanlar (%41,2), annesi çalışmayanlar (%92,4) ve babası çalışmayanlar (%53,6) en fazla orana sahiptir.

2.3. Veri Toplama Araçları

Veri toplama aracı olarak araştırmacılar tarafından hazırlanan genel bilgi formu'nun yanında "Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri II (YİYE-II) – Orta Çocukluk Ölçeği-Anne Formu" ile "Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği'nin Gözden Geçirilmiş Formu (ÇBASDÖ)" kullanılmıştır.

2.3.1. Genel Bilgi Formu

Araştırmacılar tarafından hazırlanan Genel Bilgi Formu, araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyet, yaş, kardeş sayısı, anne-baba eğitim durumu, anne-baba çalışma durumu ve anne-baba tutumunu belirlemeye yönelik kapalı uçlu sorulardan oluşmuştur.

2.3.2. Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri II (YİYE-II) – Orta Çocukluk Ölçeği-Anne Formu

Brenning, Soenens, Braet ve Bosmans (2011) tarafından orta çocukluk döneminde ebeveynlere bağlanma boyutlarını ölçmek amacıyla geliştirilen Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri II, Kırimer, Akça ve Sümer (2014) tarafından çocukların yalnızca annelerine olan kaygılı ve kaçınan bağlanma düzeylerini ölçmeye yönelik olarak uyarlanmıştır. Brenning, Soenens, Braet ve Bosmans (2011) orijinal çalışmalarında ölçeğin iki faktörlü yapısının, anneye bağlanma ölçeğinde toplam varyansın % 44.36 sını açıkladığını ve ölçeğin kaygılı bağlanma boyutunun ($\alpha = .83$) kaçınan bağlanma boyutunun ($\alpha = .85$) yüksek iç tutarlık katsayısına sahip olduğunu göstermiştir. Kırimer, Akça ve Sümer (2014)'in çalışmasında çocukların yalnızca annelerine olan kaygılı ve kaçınan bağlanma düzeylerini ölçmeye yönelik yapılan faktör analiz sonuçları YİYE-II - Orta Çocukluk Ölçeği Anne Formu'nun bağlanma kaygısı ve kaçınma boyutlarını temsil eden, iç tutarlığı yüksek iki faktörlü yapıya sahip olduğunu göstermiştir. Ölçeğin bağlanma kaygısı boyutunun ($\alpha = .78$) kaçınan bağlanma boyutunun ($\alpha = .79$) yüksek iç tutarlık katsayısına sahip olduğunu göstermiştir. Bağlanma kaygısı (örn., "Annemin, benim onu sevdiğim kadar beni sevmediğinden endişe duyuyorum") ve kaçınma (örn., "Sorunlarım ve endişelerim hakkında annemle konuşurum") boyutları 18 madde ile ölçülmektedir. İki boyutta da yüksek puanlar anneye görece yüksek kaygılı ve/ya kaçınan bağlanmaya karşılık gelmektedir. Ölçeğin derecelendirmesi, orijinal çalışma temel alınarak 1 ila 7 puan aralığında sunulmuştur (1 = hiç katılmıyorum, 7 = tamamen katılıyorum). Bağlanmanın kaygı ve kaçınma boyutlarının düşük düzeyleri güvenli bağlanmayı temsil edecektir.

2.3.3. Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği'nin Gözden Geçirilmiş Formu (ÇBASDÖ)

Amerika Birleşik Devletleri'nde Zimet, Dahlem, Zimet ve Farley (1988) tarafından geliştirilen Eker, Arkar ve Yıldız (2001) tarafından geçerlilik ve güvenilirlik çalışması yapılan "Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği'nin Gözden Geçirilmiş Formu (ÇBASDÖ)" üç farklı kaynaktan (aile, arkadaş ve özel bir insan) alınan sosyal desteğin yeterliliğini öznel olarak değerlendiren, 12 maddeden oluşan bir ölçektir. Her biri dört maddeden oluşan sosyal desteğin kaynağına ilişkin üç grubu içerir. Önerilen alt ölçek yapısı; "aile", "arkadaş" ve "özel bir insan"dan alınan desteği içermektedir. Faktör analizi üç faktörlü yapıyı desteklemektedir. Ölçeğin ve alt ölçeklerin iç tutarlılığı ve test-tekrar test korelasyonları yeterlidir. ÇBASDÖ'nin güvenilirlik katsayısı $\alpha = .89$ olarak hesaplanmıştır. ÇBASDÖ ve alt ölçeklerinin iç tutarlılıkları kabul edilebilir düzeyde bulunmuştur. Ölçekte her madde 7 aralıklı bir ölçek kullanılarak; Kesinlikle hayır=1, Kesinlikle evet=7, arasında derecelendirilmiştir. İlgili çalışmada, her alt ölçekteki dört maddenin puanlarının toplanması ile alt ölçek puanı elde edilmiş ve bütün alt ölçek puanlarının toplanması ile ölçeğin toplam puanı elde edilmiştir. Elde edilen puanın yüksek olması algılanan sosyal desteğin yüksek olduğunu ifade etmektedir. ÇBASDÖ'nin Türkçe formunun faktör yapısı, güvenilirliği ve yapı geçerliği, ülkemizde kullanımı açısından, genel olarak tatmin edici bulunmuştur. Eker, Arkar ve Yıldız (2001), alt boyutlar ve ölçekten elde edilen puanın yüksek olması algılanan sosyal desteğin yüksek olduğunu ifade ettiğini belirtmişlerdir. Ölçeğin her alt boyutlarından elde edilebilecek maksimum puan 28, ölçeğin toplamından elde edilebilecek maksimum puan ise 84'dür.

2.4. Verilerin Toplanması

Verilerin toplanması sürecinde ölçekler uygulanmadan önce ilgili kurumlardan gerekli izinler alınmıştır. Veriler, araştırmacılar tarafından toplanmış ve verilerin toplanmasına geçmeden önce öğrencilere çalışma ile ilgili bilgilendirme yapılmıştır. Çalışmaya katılmada gönüllülük esas alınmıştır.

2.5. Verilerin Analizi

Çalışmada verilerin analizi SPSS 21.0 programı ile yapılmış ve analizlerde %95 güven ile çalışılmıştır. Verilerin analizinde öncelikle normalliğe bakılmıştır (Green ve Salkind, 2007). Dağılımın normalliği için Shapiro-Wilk testleri yapılmıştır. Sonuçları Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2.Çok boyutlu algılanan sosyal destek ve bağlanma puanlarının güvenirlik katsayısı ve normallik testi sonucu

		n	Cronbach’s Alpha	Shapiro-Wilk		
				İstatistik	sd	p
Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek	Aile boyutu	211	0,741	,924	211	,000
	Özel bir insan boyutu	211	0,777	,922	211	,000
	Arkadaş boyutu	211	0,787	,933	211	,000
	Çok boyutlu algılanan sosyal destek	211	0,830	,987	211	,049
Bağlanma	Kaygı boyutu	211	0,784	,926	211	,000
	Kaçınma boyutu	211	0,840	,960	211	,000
	Bağlanma	211	0,859	,966	211	,000

Araştırma kapsamında ölçeklerin güvenirlik düzeylerinin belirlenmesi amacı ile Cronbach’s Alfa katsayısı hesaplanırken normal dağılıma uygunluğunun belirlenmesi amacı ile Shapiro-Wilk testi uygulanmıştır. Çok boyutlu algılanan sosyal destek ölçeği aile boyutunun Cronbach’s Alfa katsayısı 0,741, özel bir insan boyutunun 0,777 ve arkadaş boyutunun 0,787 iken çok boyutlu algılanan sosyal desteğin 0,830 olarak hesaplanmıştır.

YİYE-II - Orta Çocukluk Ölçeği Anne Formu’nun kaygı boyutunun Cronbach’s Alfa katsayısı 0,784, kaçınma boyutunun 0,840 ve bağlanmanın (toplam) 0,859 olarak hesaplanmıştır. Cronbach’s Alfa katsayısının 0-1 arasında değiştiği, değerlendirme kriterlerine göre “0.00<0.40 ise ölçek güvenilir değil, 0.40<0.60 ise ölçek düşük güvenirlikte, 0.60<0.80 ise ölçek oldukça güvenilir ve 0.80<1.00 ise ölçek yüksek derecede güvenilir bir ölçek” olarak değerlendirildiği ifade edilmektedir (Tavşancıl, 2005). Buna göre çok boyutlu algılanan sosyal destek ölçeği yüksek derecede, alt boyutları ise oldukça güvenilirdir. Bağlanma ölçeği ve kaçınma boyutu yüksek derecede, kaygı boyutu ise oldukça güvenilirdir.

Yapılan normallik testi sonucu ölçek puanlarının normal dağılıma uygun olmadığını belirlenmesi ($p<.05$), sebebi ile puanların değişkenlere göre farklılık gösterme durumunun analiz edilmesinde parametrik olmayan test tekniklerinden Mann-Whitney U ve Kruskal Wallis testleri kullanılmıştır. Mann Whitney bağımsız iki grubun nicel bir değişken açısından karşılaştırılmasında, Kruskal Wallis bağımsız k grubun ($k>2$) nicel bir değişken açısından karşılaştırılmasında kullanılan test tekniğidir.

Farklılığa yönelik yapılan analizlerde ($k>2$), anlamlı farklılık bulunan gruplardaki farklılaşmanın nereden kaynaklandığının belirlenmesinde Mann Whitney-U testi kullanılmıştır. Çalışmada öğrencilerin çok boyutlu algılanan sosyal destek ve alt boyutları ile bağlanma ve alt boyut düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi amacı ile Spearman Korelasyon testi kullanılmıştır.

3. BULGULAR

Araştırmaya katılan öğrencilerin görüşlerine göre anne ve babalarının sergiledikleri tutumların dağılımı Tablo 3’de yer almaktadır.

Tablo 3. Öğrencilerin görüşlerine göre anne ve babalarının sergiledikleri tutumların dağılımı (n=211)

		n	%
Anne Tutumu	Demokratik tutum	152	72,0
	Koruyucu tutum	24	11,4
	Reddedici ya da ilgisiz tutum	12	5,7
	Aşırı koruyucu tutum	23	10,9
Baba Tutumu	Demokratik tutum	151	71,6
	Koruyucu tutum	24	11,4
	Reddedici ya da ilgisiz tutum	18	8,5
	Aşırı koruyucu tutum	18	8,5

Katılımcılardan annesinin kendisine karşı tutumu demokratik olanların oranı %72,0, koruyucu olanların %11,4, aşırı koruyucu olanların %10,9, reddedici ya da ilgisiz olanların oranı ise %5,7’dir. Babasının kendisine karşı tutumu demokratik olanların oranı %71,6, koruyucu olanların %11,4, reddedici ya da ilgisiz olanların %8,5, aşırı koruyucu olanların oranı ise %8,5’tir (Tablo 3).

Çok boyutlu algılanan sosyal destek ve bağlanma puanlarının betimsel istatistikleri Tablo 4’de yer almaktadır.

Tablo 4. Çok boyutlu algılanan sosyal destek ve bağlanma puanlarının betimsel istatistikleri

		n	\bar{X}	ss
Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek	Aile boyutu	211	20,00	6,51
	Özel bir insan boyutu	211	12,35	6,99
	Arkadaş boyutu	211	19,45	6,75
	Çok boyutlu algılanan sosyal destek	211	51,80	15,54
Bağlanma	Kaygı boyutu	211	44,89	16,01
	Kaçınma boyutu	211	48,92	19,79
	Bağlanma	211	93,81	29,87

Tablo 4’e göre öğrencilerin aile boyutu puan ortalaması $20,00 \pm 6,51$, özel bir insan boyutu puan ortalaması $12,35 \pm 6,99$; arkadaş boyutu puan ortalaması $19,45 \pm 6,75$ ve çok boyutlu algılanan sosyal destek puan ortalaması $51,80 \pm 15,54$ ’tür. Öğrencilerin kaygı boyutu puanı ortalaması $44,89 \pm 16,01$; kaçınma boyutu puanı ortalaması $48,92 \pm 19,79$ ve bağlanma puanı ortalaması $93,81 \pm 29,87$ ’dir.

Çok boyutlu algılanan sosyal destek ve bağlanma alt boyutlarının ilişki analizi (kolerasyon) sonucu Tablo 5’de yer almaktadır.

Tablo 5. Çok boyutlu algılanan sosyal destek ve bağlanma alt boyutlarının ilişki analizi (kolerasyon) sonucu

		Bağlanma		
		Kaygı Boyutu	Kaçınma Boyutu	Bağlanma
Aile boyutu	R	-,227	-,478	-,438
	p	0,001*	0,000*	0,000*
Özel bir insan boyutu	R	0,012	-0,104	-0,062
	p	0,860	0,134	0,370
Arkadaş boyutu	R	-,199	-,417	-,383
	p	0,004*	0,000*	0,000*
Çok boyutlu algılanan sosyal destek	R	-,176*	-,428	-,378
	p	0,010*	0,000*	0,000*

*p<0,05

Tablo 5’e göre çok boyutlu algılanan sosyal desteğin aile boyutu ile bağlanmanın kaygı boyutu arasında negatif yönlü zayıf bir ilişki bulunurken kaçınma boyutu ve bağlanma arasında negatif yönlü orta kuvvetli bir ilişki bulunmaktadır. Sosyal desteğin arkadaş boyutu ile bağlanmanın kaygı boyutu arasında negatif yönlü zayıf bir ilişki bulunurken kaçınma boyutu ve bağlanma arasında negatif yönlü orta kuvvetli bir ilişki bulunmaktadır. Çok boyutlu algılanan sosyal destek ile bağlanmanın kaygı boyutu arasında negatif yönlü zayıf bir ilişki bulunurken kaçınma boyutu ve bağlanma arasında negatif yönlü orta kuvvetli bir ilişki bulunmaktadır ($p < 0,05$).

Çok boyutlu algılanan sosyal desteğin özel bir insan boyutu ile kaygılı ve kaçınan bağlanma boyutları ve bağlanma arasında bir ilişki bulunmamaktadır ($p > 0,05$).

Çok boyutlu algılanan sosyal destek ve bağlanma puanlarının sınıf değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmama durumu analiz sonuçları Tablo 6’da yer almaktadır.

Tablo 6. Çok boyutlu algılanan sosyal destek ve bağlanma puanlarının sınıf değişkenine göre farklılaşım farklılaşmama durumunun analiz (Kruskal-Wallis) sonuçları

	Sınıf	n	Sıra Ortalaması	X ²	P	Anlamlı Farklılık	
Çok boyutlu algılanan sosyal destek	Aile boyutu	5.Sınıf	41	98,50	9,303	,026*	3-2,4
		6.Sınıf	60	116,44			
		7.Sınıf	49	86,39			
		8.Sınıf	61	116,52			
	Özel bir insan boyutu	5.Sınıf	41	100,30	8,817	,032*	2-1,3
		6.Sınıf	60	123,38			
		7.Sınıf	49	89,68			
		8.Sınıf	61	105,84			
	Arkadaş boyutu	5.Sınıf	41	100,88	7,884	,048*	3-2,4
		6.Sınıf	60	115,73			
		7.Sınıf	49	87,13			
		8.Sınıf	61	115,02			
Çok boyutlu algılanan sosyal destek	5.Sınıf	41	97,04	16,113	,001*	1-2 3-2,4	
	6.Sınıf	60	124,73				
	7.Sınıf	49	80,55				
	8.Sınıf	61	114,05				
Bağlanma	Kaygı boyutu	5.Sınıf	41	109,98	0,604	,896	-
		6.Sınıf	60	103,18			
		7.Sınıf	49	109,62			
		8.Sınıf	61	103,20			
	Kaçınma boyutu	5.Sınıf	41	102,20	1,970	,579	-
		6.Sınıf	60	102,23			
		7.Sınıf	49	116,66			
		8.Sınıf	61	103,70			
	Bağlanma	5.Sınıf	41	105,99	1,580	,664	-
		6.Sınıf	60	101,73			
		7.Sınıf	49	115,22			
		8.Sınıf	61	102,80			

*(p<0,05)

Tablo 6 incelendiğinde öğrencilerin algıladıkları sosyal destek düzeylerinin, sınıf değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan “Kruskal Wallis-H” testi sonucunda çok boyutlu algılanan sosyal destek ve alt boyutları sıra ortalamaları arasındaki fark (aile X²=9,303; özel bir insan X²=8,817; arkadaş X²=7,884; çok boyutlu algılanan sosyal destek X²=16,113; p<0,05) istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Bu farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek üzere yapılan “Mann Whitney-U” testi sonucunda altıncı (aile 116,44; arkadaş 115,73) ve yedinci sınıfa (aile 86,39; arkadaş 87,13) devam eden öğrenciler arasında altıncı sınıf lehine, yedinci (aile 86,39; arkadaş 87,13) ve sekizinci sınıfa (aile 116,52; arkadaş 115,02) devam eden öğrenciler arasında ise sekizinci sınıf lehine aile ve arkadaş desteği alt boyut puanlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur (p<0,05).

Altıncı (123,38) ve beşinci sınıf (100,30) ile altıncı (123,38) ve yedinci sınıfa (89,68) devam eden öğrenciler arasında altıncı sınıf lehine özel bir insan desteği alt boyut puanlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmaktadır (p<0,05).

Çok boyutlu algılanan sosyal destek toplam puanında beşinci (97,04) ve altıncı sınıf (124,73) ile yedinci (80,55) ve altıncı sınıfa (124,73) devam eden öğrenciler arasında altıncı sınıf lehine, yedinci sınıf (80,55) ile sekizinci sınıfa (114,05) devam eden öğrenciler arasında ise sekizinci sınıf lehine istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur (p<0,05).

Sınıfları farklı olan gruplar arasında kaygı, kaçınma ve bağlanma açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamaktadır ($p>0,05$). Çok boyutlu algılanan sosyal destek ve bağlanma puanlarının annenin çocuğa karşı tutumuna göre farklılaşımına analiz sonuçları Tablo 7'de yer almaktadır.

Tablo 7. Çok boyutlu algılanan sosyal destek ve bağlanma puanlarının annenin çocuğa karşı tutumuna göre farklılaşımına analiz (Kruskal-Wallis) sonuçları

Annenin Tutumu		n	Sıra Ortalaması	X ²	P	Anlamlı Farklılık
Aile boyutu	Demokratik tutum	152	110,13	10,816	,013*	3-1,2
	Koruyucu tutum	24	117,15			
	Reddedici ya da ilgisiz tutum	12	55,25			
	Aşırı koruyucu tutum	23	91,54			
Özel bir insan boyutu	Demokratik tutum	152	110,23	3,103	,376	-
	Koruyucu tutum	24	89,46			
	Reddedici ya da ilgisiz tutum	12	94,25			
	Aşırı koruyucu tutum	23	101,41			
Arkadaş boyutu	Demokratik tutum	152	113,37	9,630	,022*	3-1,2
	Koruyucu tutum	24	95,40			
	Reddedici ya da ilgisiz tutum	12	67,88			
	Aşırı koruyucu tutum	23	88,26			
Çok boyutlu algılanan sosyal destek	Demokratik tutum	152	113,49	12,098	,007*	3-1
	Koruyucu tutum	24	99,00			
	Reddedici ya da ilgisiz tutum	12	56,79			
	Aşırı koruyucu tutum	23	89,46			
Kaygı boyutu	Demokratik tutum	152	103,14	2,144	,543	
	Koruyucu tutum	24	104,42			
	Reddedici ya da ilgisiz tutum	12	123,58			
	Aşırı koruyucu tutum	23	117,37			
Kaçınma boyutu	Demokratik tutum	152	101,21	8,208	,042*	3-1,2
	Koruyucu tutum	24	99,23			
	Reddedici ya da ilgisiz tutum	12	144,92			
	Aşırı koruyucu tutum	23	124,43			
Bağlanma	Demokratik tutum	152	101,10	8,869	,031*	3-1,2
	Koruyucu tutum	24	97,75			
	Reddedici ve ya ilgisiz tutum	12	144,38			
	Aşırı koruyucu tutum	23	126,96			

($p<0,05$)

Tablo 7 incelendiğinde öğrencilerin çok boyutlu algıladıkları sosyal destek düzeylerinin, annenin tutumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan analiz sonucunda çok boyutlu algılanan sosyal destek, aile ve arkadaş alt boyutları sıra ortalamaları arasındaki fark (aile $X^2=10,816$; arkadaş $X^2=9,630$; çok boyutlu algılanan sosyal destek $X^2=12,098$; $p<0,05$) istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Bu farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek üzere yapılan analiz sonucunda annesinin kendisine karşı tutumu reddedici ve ya ilgisiz tutum olanlar (aile 55,25; arkadaş 67,88) ile koruyucu tutum (aile 117,15; arkadaş 95,40) olanlar arasında annesi koruyucu tutuma sahip öğrenciler lehine; annesinin kendisine karşı tutumu reddedici ve ya ilgisiz tutum olanlar (aile 55,25; arkadaş 67,88) ile demokratik tutum (aile 110,13; arkadaş 113,37) olanlar arasında ise annesi demokratik tutuma sahip öğrenciler lehine aile ve arkadaş desteği alt boyut puanlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmaktadır ($p<0,05$).

Çok boyutlu algılanan sosyal destek toplam puanlarında annesinin kendisine karşı tutumu reddedici ve ya ilgisiz olanlar (56,79) ile demokratik tutum (113,49) olanlar arasında annesi demokratik tutuma sahip öğrenciler

lehine istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmaktadır ($p < 0,05$). Özel bir insan alt boyutunda anne tutumu değişkeni istatistiksel olarak anlamlı farklılık yaratmamaktadır ($p > 0,05$).

Öğrencilerin bağlanma düzeylerinin, annenin tutumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan analiz sonucunda bağlanma ölçeği, kaçınma alt boyut sıra ortalamaları arasındaki fark (bağlanma $X^2=8,869$; kaçınma $X^2=8,208$; $p < 0,05$) istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Bu farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek üzere yapılan analiz sonucunda annesinin kendisine karşı tutumu reddedici ya da ilgisiz tutum (kaçınma 144,92; bağlanma 144,38) ile demokratik tutum (kaçınma 101,21; bağlanma 101,10) olanlar arasında ve annesinin kendisine karşı tutumu reddedici ya da ilgisiz tutum (kaçınma 144,92; bağlanma 144,38) ile koruyucu tutum (kaçınma 99,23; bağlanma 97,75) olanlar arasında reddedici ya da ilgisiz tutum lehine kaçınma alt boyutu ve güvensiz bağlanma toplam puanında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmaktadır ($p < 0,05$). Kaygı alt boyutunda anne tutumu değişkeni istatistiksel olarak anlamlı farklılık yaratmamaktadır ($p > 0,05$).

Yaş, cinsiyet, kardeş sayısı, anne-baba eğitim durumu, anne-baba çalışma durumu ve baba tutumu farklı olan gruplar arasında hem çok boyutlu algılanan sosyal destek ölçeği ve alt boyutları hem de bağlanma ölçeği ve alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamıştır ($p > 0,05$).

4. TARTIŞMA ve SONUÇ

Çok boyutlu algılanan sosyal destek ve bağlanma puanlarının betimsel istatistikleri incelendiğinde öğrencilerin en fazla sosyal desteği sırası ile aileden, arkadaştan ve özel bir insandan aldıkları görülmüştür. Bu durum öğrencilerin geleneksel aile yapısında yetiştikleri düşünüldüğünde en fazla aile ve arkadaşları ile iletişim içerisinde bulunmalarından kaynaklanabilir. Anneye bağlanmada kaçınma alt boyutunun kaygı alt boyutundan daha yüksek ortalama düzeyine sahip olması, çocukların özel bir insana bağlanmaktan kaçınmalarını da akla getirmektedir. Bu bulgu Brenning, Soenens, Braet ve Bosmans (2011) ve Kırimer, Akça ve Sümer (2014)'in çalışmasıyla benzerlik göstermektedir.

Çok boyutlu algılanan sosyal destek ve bağlanma alt boyutlarının ilişki analizine bakıldığında çok boyutlu algılanan sosyal desteğin aile boyutu ile bağlanmanın kaygı boyutu arasında negatif yönlü zayıf bir ilişki, kaçınma boyutu ve bağlanma arasında ise negatif yönlü orta kuvvetli bir ilişki olduğu görülmüştür. Sosyal desteğin arkadaş boyutu ile bağlanmanın kaygı boyutu arasında negatif yönlü zayıf bir ilişki bulunurken kaçınma boyutu ve bağlanma arasında negatif yönlü orta kuvvetli bir ilişki bulunmaktadır. Çok boyutlu algılanan sosyal destek ile bağlanmanın kaygı boyutu arasında negatif yönlü zayıf bir ilişki bulunurken kaçınma boyutu ve bağlanma arasında negatif yönlü orta kuvvetli bir ilişki bulunmaktadır. Çok boyutlu algılanan sosyal desteğin özel bir insan boyutu ile kaygılı ve kaçınan bağlanma boyutları ve bağlanma arasında bir ilişki bulunmazken, aile ve arkadaş alt boyutlarında, çok boyutlu algılanan sosyal destek arttıkça kaygı, kaçınma ve bağlanma azalmaktadır. Kırimer, Akça ve Sümer (2014), bağlanmanın kaygı ve kaçınma boyutlarının düşük düzeyinin güvenli bağlanmayı işaret ettiğini ifade etmişlerdir. Bu durum öğrencilerin sosyal destek aldıkça annelerine bağlanmalarında kaygı ya da kaçınma yaşamadıklarını göstermektedir. Diğer bir deyişle kaygılı ya da kaçınan bağlanma yaşayan öğrenciler sosyal destek aldıkça anneye güvenli bağlanma düzeyleri artmaktadır.

Çok boyutlu algılanan sosyal destek ve bağlanma puanlarının sınıf değişkenine göre farklılaşım farklılaşımına durumu incelendiğinde aile ve arkadaş desteği açısından altıncı ve yedinci sınıfa devam eden öğrenciler arasında altıncı sınıf lehine istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmaktadır. Altıncı sınıfa devam eden öğrencilerin yedinci sınıfa devam eden öğrencilere göre daha fazla aile ve arkadaş desteği almaları, ergenlik öncesi döneme özgü bazı "kırılganlıkların" yaşandığı geç çocukluk döneminde bu zorluklarla baş etmede aile desteğinin yanında arkadaş desteğine de başvurduklarını akla getirmektedir. Literatürde de, 12 yaşa denk gelen altıncı sınıf lehine anlamlı farklılık olduğunu belirten çalışmalara rastlanmaktadır (Lieberman, Doyle ve Markiewicz 1999; Verschueren ve Marcoen, 2005; Sümer ve Anafarta-Şendağ 2009).

Aile ve arkadaş desteği açısından yedinci ve sekizinci sınıfa devam eden öğrenciler arasında ise sekizinci sınıfa devam eden öğrenciler lehine istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmaktadır. Sekizinci sınıfa devam eden öğrencilerin yedinci sınıfa devam eden öğrencilere göre daha fazla aile ve arkadaş desteği almaları ortaokul son sınıfta olmaları nedeni ile arkadaşlarından ayrılma, sosyal ve ekonomik nedenlerden dolayı lise

eğitimine devam edememe gibi korkularından dolayı daha fazla aile ve arkadaş desteğine başvurmalarından kaynaklanmış olabilir.

Çok boyutlu algılanan sosyal destek puanlarında beşinci sınıf ile altıncı sınıfa devam eden öğrenciler arasında ve altıncı sınıf ile yedinci sınıfa devam eden öğrenciler arasında altıncı sınıfa devam eden öğrenciler lehine istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmaktadır. Yedinci sınıf ve sekizinci sınıfa devam eden öğrenciler arasında ise sekizinci sınıf lehine istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmaktadır. Sekizinci sınıfa devam eden öğrencilerin yedinci sınıfa devam eden öğrencilere göre çok boyutlu algılanan sosyal destek puanlarının yüksek olması sekizinci sınıfların geçiş dönemi olmasından kaynaklanabilir. Anneye bağlanma, kaçınma ve kaygı boyutlarında sınıf değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamıştır. Bu durum bağlanma şeklinin 4 yıl gibi bir sürede değişmeyeceğini orta çocukluk dönemine gelene kadar bir çok kritik dönemin geride kaldığını akla getirmektedir. Kırırmer, Akça ve Sümer (2014) çalışmalarında bu bulguya benzer olarak bağlanmanın kaygı boyutunun yaşa göre değişmediğini, ancak yaş arttıkça kaçınan bağlanma düzeylerinin azaldığını belirtmişlerdir.

Çok boyutlu algılanan sosyal destek ve bağlanma puanlarının annenin çocuğa karşı tutumuna göre farklılaşıp farklılaşmama durumuna bakıldığında annesi reddedici ya da ilgisiz tutum sergileyen öğrencilerin annesi demokratik tutum sergileyen öğrencilere göre aile, arkadaş ve sosyal desteğe daha az başvurdukları görülmüştür. Reddedici ya da ilgisiz tutuma maruz kalan öğrencilerin reddedilme kaygısı ile aile, arkadaş ve sosyal desteğe daha az başvurdukları, demokratik anneye sahip öğrencilerin ise sosyal ilişkilerinde daha bağımsız hareket ettikleri söylenebilir. Nitekim, Baldwin ve Watson, hoşgörülü ve demokratik evlerde büyüyen çocukların arkadaşları ile ilişkilerinde daha etkin, daha girişken, yaratıcı fikirler ileri sürebilen, fikirlerini serbestçe söyleme eğilimi gösteren çocuklar olduklarını belirtmişlerdir (Baldwin ve Watson'dan aktaran Yavuzer, 1993). Literatürde bu bulguyu destekler nitelikte çalışma bulunmaktadır (Sağlam, 2007).

Annesinin kendisine karşı tutumu koruyucu tutum olanların aile ve arkadaş desteğine başvurmaları annesinin tutumu reddedici ya da ilgisiz tutum olan öğrencilere göre daha fazladır. Bu durum annelerin koruyucu tutum sergilemelerinden dolayı çocukların bağımsız hareket etmekte zorlandıklarını ve daha sık aile ve arkadaş desteğine başvurduklarını akla getirmektedir. Nitekim, Bronfenbrenner araştırmasında annenin koruyucu tutumunun çocuklarda bağımsızlık, girişim ve kendine yeterlilik gibi kişilik özelliklerini olumsuz etkilediğini ifade etmiştir (Bronfenbrenner'den aktaran Sağlam, 2007).

Bağlanma puanlarının annenin çocuğa karşı tutumuna göre farklılaşıp farklılaşmama durumuna bakıldığında annesi reddedici veya ilgisiz tutuma sahip öğrencilerin demokratik ve koruyucu tutuma sahip öğrencilere göre kaçınma ve güvensiz bağlanma düzeyleri daha yüksektir.

Yaş, cinsiyet, kardeş sayısı, anne-baba eğitim durumu, anne-baba çalışma durumu ve baba tutumu farklı olan gruplar arasında hem çok boyutlu algılanan sosyal destek ölçeği ve alt boyutları hem de bağlanma ölçeği ve alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamaktadır.

Araştırma sonuçlarına yönelik olarak; sosyal dezavantajlı bölgelerde aile eğitim programlarının yaygınlaştırılması ve özellikle baba katılımını arttırmaya yönelik teşviklerin yapılması, sosyal dezavantajlı okullarda, çocuk gelişimi ve sosyal hizmet uzman kadrolarına yer verilmesi ve bu kadroların rehberlik ve psikolojik danışman öğretmenler ve okul yönetimi ile koordineli çalışması, rehberlik ve psikolojik danışman öğretmenlerin sosyal ilişkilerinde güvensizlik yaşayan çocukları tespit etmeye özen göstermesi çocuğa ve aileye gerekli yönlendirmeleri yapması, araştırmanın daha büyük örneklemeler ile boylamsal ve karma yöntemde tekrarlanması, sosyal dezavantajlı bölgelere yönelik veri toplama araçlarının geliştirilmesi önerilebilir.

KAYNAKÇA

- Ainsworth, M. D., Blehar, M. C., Waters, E. ve Wall, S. (1978). *Patterns of attachment: A psychological study of the strange situation*. Hillsdale, NJ: Erlbaum.
- Baltacı, H. Ş. ve Karataş, Z. (2015). Ortaokul öğrencilerinin yılmazlık düzeylerinin yordayıcısı olarak algılanan sosyal destek, depresyon ve yaşam doyumu: Burdur Örneği. *Eurasian Journal of Educational Research*, 15(60), 111-130.

- Bowlby, J. (1973). *Attachment and loss Vol II: Seperation*. New York: Basic Books.
- Bowlby, J. (1982). *Attachment and loss: Vol I. Attachment* (2. baskı). New York: Basic Books.
- Brenning, K., Soenens, B., Braet, C. ve Bosmans, G. (2011). An adaptation of the experiences in close relationships scalerevised for use with children and adolescent. *Journal of Social and Personal Relationships*, 28, 1048-1072.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç-Çakmak, E., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2017). *Bilimsel araştırma yöntemleri (19. Baskı)*. Ankara: Pegem Akademi.
- Cassidy, J. (1999) The nature of the child's ties. J. Cassidy ve P. Shaver, (Ed.), *Handbook of attachment: Theory, research and clinical applications*. New York: Guilford.
- Cobb, S.(1976). Social support as a Mediator of Life Stres. *Psychosomatic Medicine*, 38, 300-314.
- Çakmak, A. ve Şahin, H. (2017).Ortaokula devam eden öğrencilerin algıladıkları sosyal desteğin okul tükenmişliğine etkisinin incelenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 16(61), 569-582.
- Eker, D., Arkar, H. ve Yıldız, H. (2001). Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği'nin Gözden Geçirilmiş Formunun faktör yapısı, geçerlik ve güvenilirliği. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 12 (1), 17-25.
- Green, S.B. ve Salkind, N.J. (2007). *Using SPSS for windows and macintosh: analyzing and understanding data*. Upper Saddle River, NJ: Pearson Education Inc.
- Karadağ, İ.(2007).*İlköğretim beşinci sınıf öğrencilerinin akademik başarılarının sosyal destek kaynakları açısından incelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Kırimer, F., Akça, E. ve Sümer, N. (2014). Orta çocuklukta anneye kaygılı ve kaçınan bağlanma: Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri-II orta çocukluk dönemi ölçeğinin Türkçe'ye uyarlanması. *Türk Psikoloji Yazıları* 17(33), 45-57.
- Levitt, M. J., Guacci-Franco, N., & Levitt, J. L. (1994). Social support and achievement in childhood and early adolescence: A multicultural study. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 15, 207-222.
- Lieberman, M., Doyle, A. B. ve Markiewicz, D. (1999). Developmental patterns in security of attachment to mother and father in late childhood and early adolescence: Associations with peer relations. *Child Development* 70 (1), 202-213.
- Main, M., Kaplan, N. ve Cassidy, J. (1985). Security in infancy, childhood, and adulthood: A move to the level of representation. Monographs of The Society for Research in Child Development, 50(1-2), 66-104.
- Nowakowska, S. S. (2014). *Measuring adolescents' perceptions of academic social support: the relationship between academic social support, global social support, and level of functioning*. Master's thesis, Northern Illinois University, DeKalb, IL.
- Öztürk H. ve Şirin A. (2000).Doğum yapan annelerde algılanan sosyal destek faktörlerinin ve bunlara etki eden faktörlerin incelenmesi. *Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksek Okulu Dergisi*, 16, 31-40.
- Sağlam, S.(2007).*Lise öğrencilerinin ana-baba iletişimi sosyal destek ve ana-baba tutumu arasındaki ilişkilerin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Şahan, B. ve Duy, B. (2017). Okul tükenmişliği: okula bağlanma, sosyal destek ve öz yeterliliğin yordayıcı rolü. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13(3), 1249-1270.
- Sumbaş, E. ve Sezer, Ö.(2017).Ortaokul öğrencilerinin anne babaya bağlılıklarının incelenmesi. *Ege Eğitim Dergisi*, 1(18), 288-310.
- Sümer, N. ve Anafarta-Şendağ, A.(2009). Orta çocukluk döneminde ebeveynlere bağlanma, benlik algısı ve kaygı . *Türk Psikoloji Yazıları* 24(63), 86-101.
- Tavşancıl, E.(2005).*Tutumların ölçülmesi ve SPSS ile veri analizi*.Ankara: Nobel.
- Temel, Z. F. ve Aksoy, A.(2016).*Ergen ve gelişimi (4.Basım)*.Ankara:Nobel.
- Ünal, A.Ö.(2011).*Lise öğrencilerinin yaşam doyumlarının bazı değişkenlere göre yordanması*.Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon.

- Verschueren, K. ve Marcoen, A. (2005). Perceived security of attachment to mother and father: Developmental differences and relations to self-worth and peer relationships at school. K. A. Kerns ve R. A. Richardson, (Ed.), *Attachment in middle childhood* içinde (212-230). New York: Guilford.
- Yavuzer, H.(1986).*Ergenlik çağında gelişmeyi etkileyen güçler*.İstanbul:Boğaziçi Üniversitesi.
- Yavuzer, H.(1993).*Çocuk psikolojisi*.İstanbul:Remzi Kitabevi.
- Yıldırım, İ. (1998).Akademik başarı düzeyleri farklı olan lise öğrencilerinin bazı değişkenlere göre sosyal destek düzeyleri.*Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi* 2, (10),33- 45.
- Zimet, G.D., Dahlem, N.W., Zimet, S.G. ve Farley, G.K.(1988). The Multidimensional Scale of Perceived Social Support. *Journal of Personality Assessment*, 52, 30-41.

Citation Information

Bekir, H., Arbaş, G. & Aydın, R. (2018). Sosyal Dezavantajlı Bölgedeki Ortaokul Öğrencilerinin Anneye Bağlanma ve Sosyal Destek Algısı. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 33, 79-90.